

ROBOUNIVERSUM ISAACA ASIMOVA

ODYSEA

Michael P.
Kube-McDowell

PODEZŘENÍ

Mike
McQuay

KNIŽNÍ KLUB

Do elektronické podoby převedl Kryšpin.

Isaac Asimov – Moji roboti

Svou první povídku o robotovi s názvem „Robbie“ jsem napsal v květnu roku 1939, kdy mně bylo devatenáct let.

Od jiných příběhů o robotech, které byly napsány do té doby, ji odlišovala skutečnost, že jsem byl rozhodnutý *nedělat* ze svých robotů symboly. *Neměli* být symboly samolibé arogance lidstva. *Neměli* být ani příklady lidských ambicí překračujících hranice říše Všemocného. *Neměli* být novou babylonskou věží, vyžadující potrestání.

Moji roboti neměli být ani symboly menšinových skupin. *Neměli* být patetickými tvory, nespravedlivě pronásledovanými, takže bych díky nim mohl ve stylu Ezopa pronášet moudrosti o Židech, černoších či jiných utiskovaných společenských skupinách. Přirozeně, proti jakémukoliv špatnému pochopení v tomto duchu jsem vždy vehementně protestoval a objasňoval jsem to v množství svých povídek a esejí – ovšem *ne* v povídkách o robotech.

Čím jsem v tom případě *učinil* své roboty? – Udělal jsem je technickými zařízeními. Udělal jsem je nástroji. Stroji, které měly sloužit lidským účelům. A udělal jsem je objekty se zabudovanými bezpečnostními mechanismy. Jinými slovy, zařídil jsem to tak, aby robot *nemohl* zabít svého tvůrce, a tím, že jsem vystrnadil ono zneužívané staré téma, získal jsem svobodu k uvažování nad novými, logičtějšími náměty.

Poněvadž jsem své povídky o robotech začal psát v roce 1939, nezminil jsem se v souvislosti s nimi o počítačích. Elektronický počítač v té době ještě nebyl vynalezen a já nebyl jasnovidcem. Předvídal jsem však, že by nějakým způsobem mohl být vyroben elektronický mozek. Výraz „elektronický“ mně ale nepřipadal dostatečně futuristický. Jen čtyři roky před vznikem mé první robotí povídky byl objeven pozitron – subatomická částice stejná jako elektron, ale s opačným elektrickým nábojem. Znělo to skutečně velmi vědeckofantasticky, takže jsem svým robotům dal „pozitronické mozky“ a představoval jsem si, že jejich myšlenky jsou tvořeny vysíláním vznikajících a bezpro-

středně zanikajících proudů pozitronů. Mé povídky tudíž vešly ve známost jako „série o pozitronických robotech“, ale jak už jsem dříve podotkl, využití samotných pozitronů, izolovaně od elektronů, nemělo žádný větší význam než jen ten, který jsem právě popsal.

Zpočátku jsem si nijak zvlášť nelámal hlavu nějakým přesným vymezením toho, jaké bezpečnostní mechanismy byly podle mne zabudovány do mých robotů. Protože jsem však chtěl robotovi jednou provždy znemožnit, aby kdy mohl zabít svého tvůrce, musel jsem od samého začátku zdůrazňovat, že roboti lidem ublížit nemohou; že toto opatření je neoddelitelnou součástí konstrukce jejich pozitronických mozků.

Tak v mé vůbec první vytištěné verzi povídky „Robbie“ se jedna z postav vyjadřuje o robotovi tímto způsobem: „Nemůže být jiný než věrný, láskyplný a laskavý. Je to stroj – *je tak vyrobený.*“

Po vzniku „Robbieho“, kterého John Campbell z *Astounding Science Fiction* odmítl, jsem psal další povídky o robotech: ty Campbell přijal. 23. prosince 1940 jsem za ním přišel s nápadem o robotovi, který uměl číst myšlenky (později z toho vznikla povídka „Lhář!“), a Johnovi se nelíbilo moje vysvětlení, proč by se robot měl chovat právě takovým způsobem. Chtěl, abych specificky vyjádřil bezpečnostní mechanismy, které by čtenáři pomohly chování robota pochopit. Po vzájemných úvahách jsme posléze přišli k tomu, co vešlo ve známost pod názvem „tři zákony robotiky“. Nápad to byl můj, protože jsem ho dostal už během psaní svých předchozích povídek, ale jeho skutečné znění (pokud si dobře vzpomínám) bylo výsledkem našeho společného úsilí.

Tři zákony byly logické a dávaly smysl. Ze všeho nejdůležitější byla otázka bezpečnosti, což jsem měl na paměti při psaní jakékoliv povídky o *mých* robotech. Ba co víc, byl jsem si vědom skutečnosti, že aniž by se jedinec aktivně snažil někomu ublížit, může mu ublížit tím, že bude nečinně přihlížet a neudělá vůbec nic. Vzpomněl jsem si přitom na cynické dílo Arthura Hughha Clougha „Nejnovější Desatero“ (*The Latest Decalog*), v němž je Deset přikázání parafrázováno hluboce satirickým způsobem ve stylu Machiavelliho. Snad nejčastěji citovanou větou tohoto díla je: „Nezabiješ, ale nemusíš se namáhat udržet někoho naživu.“

Z toho důvodu jsem trval na tom, aby první zákon (bezpeč-

nost) sestával ze dvou částí. V konečné podobě zní takto:

1. Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby člověku bylo ublíženo.

Když jsme vyřešili otázku bezpečnosti, museli jsme přejít ke druhému zákonu (poslušnost). Samozřejmě, obdaříte-li robota zakódovanou vědomostí, že musí poslouchat člověka, nesmíte přitom opomenout ani prvořadou otázku bezpečnosti. Druhý zákon tedy musel znít takto:

2. Robot musí uposlechnout příkazů člověka, kromě případů, kdy tyto příkazy jsou v rozporu s prvním zákonem.

A nakonec jsme tu měli třetí zákon (opatrnost). Bylo zřejmé, že jakýkoliv robot bude drahým strojem, a proto nebude žádoucí, aby byl bezdůvodně poškozen nebo zničen. Zároveň však nelze připustit žádné kompromisy týkající se bezpečnosti nebo poslušnosti. Třetí zákon proto zní následovně:

3. Robot musí chránit sám sebe před zničením, kromě případů, kdy tato ochrana je v rozporu s prvním nebo druhým zákonem.

Toto je samozřejmě jen slovní způsob vyjádření zákonů, který je nedokonalý. V mozku robota existují příslušné pozitronické potenciály, které by snad nejlépe bylo možné vyjádřit pomocí složitých matematických pojmů (ujišťuji vás, že „vyšší“ matematika je pro mne španělskou vesnicí). Nicméně i takto jsou zákony v jistých ohledech dvojnásobné. Co znamená pojem „ublížit člověku“? Je robot povinen uposlechnout příkazů dítěte, šílence, zločince? Musí se robot vzdát své drahé a užitečné existence jen proto, aby zabránil triviálnímu ublížení nedůležitému člověku? Co je to triviální a co důležitý?

Co se spisovatele týče, tyto dvojsmysly v žádném případě nejsou nedostatkem. Kdyby tři zákony byly dokonalé a naprosto jednoznačné, neexistoval by prostor pro příběhy z nich vycházející. Jsou to právě trhlinky a štěrby těchto dvojnásobností, na kterých je často vystavena zápleтка příběhu a na kterých stojí, prominete-li mou hříčku se slovy, celé *Město robotů*.

V povídce „Lhář!“, která vyšla v květnu 1941, jsem své tři zákony slovně nevyjádřil. Stalo se tak až v mém dalším robotím příběhu, „Hra na honěnou“, který vyšel v březnu 1942 v magazínu *Astounding*. V tom čísle jedna z postav na sedmém řádku strany 100 říká druhé: „Víš co, začneme se třemi základními robotnickými zákony...“ a pak je odcituje. A tehdy se vlastně

poprvé, pokud mohu mluvit za sebe i za jiné, objevilo v tištěné podobě slovo „robotika“ – které jsem, jak to tak vypadá, vymyslel.

Od té doby se za celých více než čtyřicet let – během kterých jsem napsal spoustu povídek a románů zabývajících se roboty – nikdy nestalo, že bych byl nucen tři zákony nějak upravovat. Nicméně jak čas plynul, moji roboti byli stále vyspělejší co do složitosti a všestrannosti. Měl jsem pocit, že by měli směřovat k něčemu mnohem vyššímu. A tak jsem v románu *Roboti a Impérium*, který v roce 1985 vydalo nakladatelství Doubleday, hovořil o možnosti, že dostatečně vyspělý robot by v případě nutnosti mohl uvažovat o tom, zda je důležitější zabránit tomu, aby bylo ublíženo lidstvu jako takovému, než aby bylo ublíženo jedinci. Nazval jsem to „nultým zákonem robotiky“ a stále ještě na něm pracuji.

Vynález tří zákonů robotiky je pravděpodobně mým největším příspěvkem vědeckofantastické literatuře. Často se o nich hovoří i mimo literární pole a žádná historie robotiky by zřejmě nebyla kompletní, kdyby se nezmínila o těchto třech zákonech. V roce 1985 nakladatelství John Wiley and Sons vydalo obsáhlý svazek s názvem *Příručka průmyslové robotiky (Handbook of Industrial Robotics)*, kterou k vydání připravil Shimon Y. Nof a já jsem na jeho žádost napsal ke knize úvod, pojednávající právě o třech zákonech.

Je zřejmé, že všichni spisovatelé vědeckofantastické literatury společně neustále prohlubují a rozšiřují onen rezervoár nápadů, jakousi zásobárnu, do níž občas může sáhnout kterýkoliv autor. Z toho důvodu jsem nikdy neměl námitky proti tomu, aby i jiní spisovatelé psali o robotech, kteří se řídí třemi zákony. Ve skutečnosti mně to spíš zalichotilo, a upřímně řečeno, domnívám se, že moderní vědeckofantastická literatura o robotech fungujících bez těchto zákonů snad ani nevychází.

Nicméně vždy jsem zatvrzele protestoval proti tomu, aby jakýkoliv jiný autor tři zákony přesně citoval. Můj přístup k této otázce by se dal vyjádřit následovně: Berte je prosím jako samozřejmost, ale necitujte je. Idea patří všem, ale slova jsou jen moje.

Jsem si však vědom toho, že stárnu. Myslím, že už mi moc času nezbyvá, ale doufám, že ještě dlouho budou žít některé z mých fiktivních dětí. Chci-li jim upřímně k této dlouhověkosti

dopomoci, bude jen dobře, když slevím ze svých zásad a umožním ostatním autorům pracovat s nimi a dodat jim nových sil. Koneckonců musím brát na zřetel rovněž to, že od té doby, co před čtyřmi desetiletími vyšly moje první povídky o robotech, nemálo mílových kroků ve svém vývoji učinila i věda.

A tudíž, když za mnou přišel Byron Preiss s konceptem série románů pod souhrnným názvem *Robouniversum*, v nichž by mohly být volně používáni „asimovští“ roboti a ideje, cítil jsem, že ta myšlenka mě láká. Podle Byrona jsem se měl stát konzultantem, abych svou účastí zajistil, že moji roboti skutečně *zůstnou* „asimovskými“. Měl bych odpovídat na případné dotazy, přicházet s návrhy, mít právo korigovat rukopisy před odevzdáním. Můj úsudek měl být směrodatný a já sám měl pro autory představovat nemalou výzvu. (A tak se i stalo. Byron a já jsme spolu absolvovali nejednu společnou snídani, kdy on kladl otázky a já – a často též moje manželka Janet – jsme odpovídali a tím jsme dali vzniknout několika velmi zajímavým diskusím.)

Ba co víc, moje jméno mělo být použito v titulu, jako by mělo zajistit, aby čtenáři věděli, že celý projekt vznikl ve spolupráci se mnou a že jsem byl autorům nápomocný svou ochotou a vědomostmi. Je pro mne vskutku potěšením, když mladí talentovaní spisovatelé věnují svou inteligenci a zvědavost dalšímu rozvíjení mých myšlenek, přičemž každý z nich tak činí svým vlastním způsobem.

První román ze série – *Robouniversum, kniha 1 – Odysea* – napsal Michael P. Kube-McDowell, autor románu *Emprise* (Smělý čin), a mně je velkou ctí, že jsem s tímto dílem spojován. Román je výlučně Michaelovou prací; já do něj vůbec nezasahoval. Tím nechci říct, že bych se od díla distancoval; spíš bych chtěl ozřejmit, že Michaelovi patří veškerá přízeň a obdiv těch, kterým se kniha bude líbit. Mojí rolí, jak už jsem podotkl, bylo pouze dodat myšlenky, zodpovědět (jak jsem mohl nejlépe) Byronovy i Michaelovy dotazy a navrhnout řešení problému vyplývajících ze tří zákonů. Druhá kniha této série vás obeznámí se třemi zcela novými zajímavými zákony, týkajícími se způsobu chování lidí k robotům v ryze robotím společenství, což je vztah, který je jedním z pilířů *Města robotů*.

Během bezmála půl století spisování jsem si získal jméno, které je poměrně známé a má svou váhu. Nyní bych je chtěl využít k tomu, aby pomohlo dláždít cestu mladým spisovatelům

prostřednictvím jejich románů, jakož i zachovat jména starých spisovatelů vydáváním antologií. Vědeckofantastická literatura jako taková a zejména množství těch, kteří se tomuto žánru věnují, se ke mně za celá ta léta chovali velmi dobře a nejlepším způsobem, jak to mohu splatit, je vykonat pro druhé to, co oni udělali pro mne.

Dovolte mi zdůraznit, že to je vůbec poprvé, co jsem jiným dovolil vstoupit do mého světa robotů a svobodně se v něm pohybovat. Tím, co jsem měl možnost přečíst si doposud, jsem potěšen, včetně úchvatné ilustrátorské práce Paula Rivoche, a už se nemohu dočkat, co se s mými ideami a nápady bude dít v knihách, jež budou následovat. Tato díla nemusí být (ve skutečnosti by ani neměla být) přesně takovými, jako bych je byl napsal sám. Tím lépe. Je pro mne potěšením vědět, že kolem nás je spousta dalších nadaných myslí a osobností, které s nadšením dál rozšiřují a obohacují moje vlastní myšlenky.

Pro tebe, milý čtenáři, začíná dobrodružství.

KNIHA PRVNÍ

Michael P. Kube-McDowell

ODYSEA

Všem studentům,
díky kterým jsem svých sedm let vyučování
strávil nadmíru dobře,
zvláště pak

Wendy Armstrongové
Toddu Bontragerovi
Kathy Branumové
Jay a Joelu Carlinovým
Valerii Eashové
Chris Frankové
Judy Fullerové
Chris a Bryanu Hackettovým
Keanu Hankinsovi
Dougu Johnsonovi
Gregu LaRue
Julii Merrickové
Kendallu Millerovi
Mattu Mow
Amy Myersové
Khai a Vinh Pham
Melanii a Lauře Schrockovým
Sally Sibrtové
Stephanii Smithové
Tomu Williamsovi
Laure Joyce Yoderové
Scottu Torerovi
a
Joy Von Blonové, která dbala o to,
aby stále měli co dobrého číst.

Probuzení

Mladý muž, připoutaný k hydraulické pohovce uprostřed malé místnosti, na první pohled pokojně spal. Svaly jeho obličeje byly uvolněné, oči měl zavřené. Hlavu měl skloněnou dolů, takže jeho brada se dotýkala lesklého kovového spojovacího prstence na oranžově zbarveném skafandru. S hladce oholenými tvářemi a na ježka zastříženými světlými vlasy vypadal ještě mladší, než ve skutečnosti byl – tak mladý, že při pohledu na něj by tázavě zvedl obočí i vyhazovač v tom nejméně zákon respektujícím baru jakéhokoliv vesmírného přístavu.

Pozvolna se mu vracelo vědomí. Jako by jej někdo vyrušil ze spánku a jemu se ještě nechtělo vstávat. S tím, jak byl stále víc při smyslech, zmocnil se ho náhlý, hrozivý pocit, že se naklání přes okraj útesu.

Otevřel oči doširoka a zjistil, že je upírá do země. Pohovka, k níž byl připoután pěti popruhy, se nakláněla kupředu. Nebýt popruhu, procítl by v neuspořádané změti na miniaturním kousku šikmé podlahy, natlačen proti hladké stěně, kterou měl před sebou.

Zvedl hlavu a neklidně se rozhlédl. Bylo tam toho málo k vidění. Nacházel se sám v místnosti nepatrných rozměrů. Kdyby se mu podařilo vysvobodit se z postroje, mohl by se postavit, možná dokonce otočit, ale nic víc. Přilba jeho skafandru ležela ve výklenku za oblou přepážkou po jeho pravici. Po levici měl toaletu s průvodem vody a odpadním kanálkem.

Nic z toho, co viděl, mu nedávalo smysl, takže dál pokračoval v obhlídce. Nad jeho hlavou viselo ze stropu něco, co vzdáleně připomínalo přístrojovou desku s řadou osmi čtvercových zelených kontrol, označených P1, P2, F a podobně. Snadno by na ni mohl dosáhnout, ale neobsahovala nic, s čím by se dalo manipulovat. Neviděl žádná tlačítka ani přepínače. Všiml si, že v jednom rohu desky je nápis MASSEY, vyvedený stylizovaným černým písmem.

Kromě slabého chrčení vycházejícího z jeho vlastního hrdla byla malá místnost téměř tichá. Z přístrojů, které vyplňovaly prostor za jeho rameny a pod nohama, se ozýval tichý svist jakéhosi skrytého rotoru a slabý elektrický hukot. Zpoza stěn

však nepronikal jediný zvuk.

Třebaže nic nechápal, s prohlídkou místnosti brzy skončil a bylo načase vyvodit z toho pro sebe nějaké závěry. Uvědomil si, že ačkoliv své okolí nepoznává, nepřipadá mu cizí. Nemohl si však vzpomenout, kde usnul, takže neměl žádné představy ani o tom kde by se mohl probudit.

Jistý si byl jedině tím, že neví, kde se nachází. Netušil, proč tam je, jak dlouho, ani jak se na to místo dostal.

V daném okamžiku však na žádné z těchto skutečností nezáleželo, protože si s narůstajícím pocitem hrůzy a znepokojení začínal uvědomovat, že neví ani to, kým je on sám.

Zmateně pátral v mysli po jakémkoliv náznaku, který by mu pomohl k nalezení vlastní identity – místa, které znal, tváře, která pro něj byla důležitá, či vzpomínky, kterou uchovával v paměti. Nenašel nic. Bylo to, jako by se pokoušel číst list nepopsaného bílého papíru. Nepamatoval si jedinou událost, která se stala předtím, než otevřel oči na tomto zvláštním místě. Jako by jeho život začal právě v tom okamžiku.

Mladík však věděl, že nezačal. Nebyl křičícím novorozencem ale mužem – či alespoň bytostí, která by si v případě výzvy mohla na takové oslovení činit nárok. Existoval už předtím. Měl svou identitu a svoje místo na světě. Měl přátele – rodiče – domov. To všechno musel mít a určitě toho bylo mnohem víc.

Ted však bylo všechno pryč.

Byl to jiný pocit než pouhé zapomenutí. *Když na něco zapomeněš, máš alespoň pocit, že jsi to kdysi věděl –*

„Jste v pořádku?“ vyrušil ho z přemýšlení příjemný hlas, který prolomil ticho a přinutil jej prudce napnout všechny svaly. „Kdo jsi?“ zeptal se. „Kde jsi? Kdo jsem já?“

„Jsem Darla, vaše spoléčnice. Snažte se prosím neztráčet rozvahu. Nehrozí nám bezprostřední nebezpečí.“ Hlas, ozývající se z přístrojové desky před ním, byl nyní zřetelněji ženský. „Nalézáte se uvnitř záchranného modulu Masseyovy korporace, typ G-85. Massey byl vedoucí osobností výzkumu a výroby vesmírných zabezpečovacích systémů po více než...“

Zatímco Darla pokračovala ve svém výkladu, otočil hlavu a znovu si prohlížel místnost. Mohlo mě to napadnout hned, pomyslel si. Samozřejmě. Záchranný modul. Dokonce i jméno Massey mu připadalo povědomé. „Proč tu není žádné ovládní?“

„Všechny modely série G byly navrženy tak, aby byly za jakékoliv situace schopné samostatně zvolit nejvýhodnější strategii a patřičně reagovat.“

Samozřejmě, pomyslel si. Nevíš, komu může modul padnout do rukou nebo v jaké se může ocitnout situaci. „Nejsi člověk. Co tedy jsi? Počítačový program?“

„Jsem pozitronická osobnost,“ odpověděla Darla povzbudivým hlasem. „Idea spolčnice je jedinečným vynálezem Masseyovy korporace v oblasti bezpečnostních systémů.“

Ano. Je tu něco, co mluví. Něco, co mu pomůže překonat hodiny čekání, aniž by musel přemýšlet o tom, co se s ním stane, když jej nenajdou. Najednou to chápal. Všechny záchranné moduly byly vysoce automatizované. Tento však byl něčím víc. Byl to robot – pravděpodobně naprogramovaný jako terapeut a uzpůsobený tak, aby jej dokázal udržet v klidu a při zdravém rozumu.

Robot –

Člověk býval dítětem. Robot ne. Člověk se učil. Robot byl naprogramovaný. Robot, zbavený jádra své identity, které by mělo být zapojeno ještě před aktivací, by se mohl najednou „probudit“ a zjistit, že má vědomosti bez zkušeností a divil by se, kým je a čím je –

Prudce se hryzl do spodního rtu.

Jak robot vnímá smyslové přetížení? Jako bolest?

Jakmile ucítil chuť krve, uvolnil čelist. Výsledek tohoto malého experimentu musí brát jako hotovou věc. Je člověk. Nevěděl, zda se z toho zjištění má radovat nebo ne.

„Proč jste ublížil sám sobě?“ zeptala se Darla.

Povzdechl si. „Jen proto, abych se ujistil, že to vůbec dokážu. Víš, kdo jsem?“

„Na identifikačním štítku máte napsáno Derec.“

Pohlédl dolů pod spojovací prstenec skafandru a tehdy poprvé si všiml, že na pravé straně hrudníku má identifikační štítek. Červenými písmeny, vytištěnými nad lomeným černobílým kódovým vzorcem, tam skutečně stálo DEREK.

Zkusmo to jméno vyslovil nahlas: „Derec.“ Neznělo mu ani povědomě, ani nijak zvlášť cize. Jeho ušim to jméno připadalo jako křestní, třebaže pravděpodobnější byla možnost, že se jedná o přijmení.

Jestliže jsem Derec, proč mi ten skafandr nesedí? Do prs-

tence opasku a hrudní schránky by se vešel člověk mnohem mohutnější postavy než on. A když se pokoušel narovnat ve skafandru své stísněné dolní končetiny, zjistil, že k dokonalému pohodlí by potřeboval nejméně o centimetr či dva delší nohavice.

Kdysi jsem určitě byl menší – a možná také silnější. Tohle by mohl být můj starý skafandr – ten, který jsem používal jen v nouzových situacích. Nebo by se mohlo jednat o můj identifikační štítek, ale skafandr patří někomu jinému.

„Mohla bys přečíst údaje na štítku?“ zeptal se s nadějí v hlase. „Měla by tam být fotografie – záznam o občanství – seznam příbuzných. Pak bych to věděl s jistotou.“

„Bohužel. V modulu není žádné zařízení umožňující dekodování údajů a moje optické senzory štítek přečíst nedokáží.“

Zamračeně řekl: „To znamená, že mne nezbyvá nic jiného než být na nějaký čas Derekem.“

Odmlčel se a snažil se utřídit svoje myšlenky. To, že znal svoje jméno – pokud to vůbec bylo jeho jméno – ani v nejmenším nezmiřilo jeho pocit prázdnoty. Bylo to, jako by ztratil svůj vnitřní kompas a spolu s ním i schopnost jednat sám za sebe. Jediné, co mu nyní zbývalo, bylo neupadnout v naprostou nečinnost.

„Všechny základní systémy modulu jsou plně funkční,“ oznámila mu Darla povzbudivým hlasem. „Záchranný člun by měl být na cestě.“

Její slova mu připomněla, že před sebou má problém mnohem naléhavější než řešení záhady, kým vlastně je. Ze všeho nejdůležitější je přežítí. Časem mu možná to, co zná, připomene ostatní věci, které zapomněl.

Nachází se v záchranném modulu. Jako tonoucí, který se úzkostlivě drží posledního stébla, se jeho mysl zmocnila tohoto faktu a začala na něm stavět. Když se snažil změnit pozici ve svém postroji, všiml si, že i ten nejnepatrnější pohyb modul rozkomíhal, a to i navzdory skutečnosti, že jeho hmotnost nemohla být nižší než pět set kilogramů. Natáhl ruku před sebe a uvolnil svaly. Celou vteřinu trvalo, než dopadla zpět k jeho boku.

Nanejvýš jedna setina g. Jsem v záchranném modulu na povrchu světa s nízkou gravitací. Byl jsem ve vesmírné lodi, na cestě neznámo kam, a něco se stalo. Možná právě proto si na nic nevzpomínám. Nebo to mohl zavinit šok z přistání –

V modulu nebylo jediné okénko, žádný průzor, dokonce ani kukátko. Když ale nemůže nic vidět on, možná to dokáže Darla.

„Chcete, abych vám ukázala naše okolí? Mám k dispozici ES.“ Derec se v duchu podivil, odkud ten termín zná. ES, neboli exteriérový senzodisk, byl senzoričkým zařízením ve tvaru disku, schopným klouzat po hladkém vnějším povrchu vesmírného plavidla – byla to levnější, třebaže poněkud komplikovanější náhražka kompletního osazení povrchu lodi senzoričkými čidly. „Ano, chci se podívat.“

Světlo uvnitř modulu pohaslo a zhruba jedna třetina stěny před Derekem se změnila v pozadí pro plochou projekci směřovanou šikmo dolů z přístrojové desky nad jeho hlavou. Hleděl na zaledněnou, skalnatou krajinu, která bila do očí svou nepřírozoností. Obzor byl velmi blízko a příliš ostře zakřivený. Příčinou mohlo být buď zkreslení ES, nebo možná byl snímán okraj nějakého kráteru, který ve výsledné projekci budil zdání ne příliš vzdáleného horizontu.

„Víc doprava,“ nařídil.

Všude to bylo stejné: změť oranžově skvrnitého ledu a šedých skal, splývající na horizontu se sametovou záclonou vesmírného prostoru. Na obloze nebyly vidět žádné hvězdy. To však pravděpodobně nebylo způsobeno přítomností atmosféry, ale spíš omezenou rozlišovací schopností ES. Gravitace planetoidu byla příliš malá, než aby udržela dokonce i ty nejhustější plyny, a ježaté srázy nevykazovaly žádné známky atmosférického zvětrávání.

Vypadalo to jako místo vytvořené z hvězdného a planetárního odpadu, zapomenutý svět, který se nezměnil ode dne svého stvoření. Byla to chladná pustina, sterilní, a – se vši pravděpodobností – nikým neobydlená.

Až doposud, opravil sám sebe v duchu. „Měsíc, nebo asteroid?“ otázal se Darly.

„Bez ohledu na to, kde se nacházíme, jsme v bezpečí,“ odpověděla Darla vyhýbavě. „Musíme věřit, že nás naleznou a zachrání.“

Derec věděl, že s takovým druhem odpovědi před ním Darla dlouho neobstojí. „Jak tomu mám věřit, když vůbec nevím, kde jsme, a jaké máme šance, že nás najdou? Tento modul určitě nemá systém zabezpečující plnou recyklaci základních životních potřeb. Žádný záchranný modul nic takového nemá. Chceš to

snad popřít?“ Chvilí čekal na odpověď, a když se jí nedočkal, pokračoval. „Jak dlouhou krajní mez přežití Masseyova korporace stanovila? Deset dní? Dva týdny?“

„Dereku, zachování klidu je nezbytným předpokladem pro –“

„Nech si ty terapeutické žvásty, ano?“ povzdechl si. „Poslyš, vím, že se mne snažíš pomoci. Někteří lidé v takových situacích spolupracují lépe – je jim jedno, kde jsou a co se s nimi stane, je jim jedno všechno. Já jsem ale jiný. Já potřebuji informace, ne útěchu. Potřebuji vědět všechno, co víš ty. Rozumíš? Nebo se ti mám začít vrtat ve vnitřnostech a přijít na to sám?“

Když Darla neodpovídala, dostal strach. Pomalu mu začínalo docházet, že ji svými otázkami a hrozbami musel přivést do dilematu, s nímž se její pozitronický mozek bude potýkat jen s obtížemi – tady by však žádné dilema být nemělo. Podle druhého zákona robotiky byla Darla povinna odpovědět na jeho dotazy.

Tento zákon pravil: „Robot musí uposlechnout příkazů člověka kromě případů, kdy tyto příkazy jsou v rozporu s prvním zákonem.“

Otázka byla příkazem – a mlčení znamenalo neuposlechnutí příkazu. K tomu mohlo dojít jedině tehdy, kdyby se Darla řídila povinnostmi vyplývajícími z prvního zákona, který pravil: „Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby člověku bylo ublíženo.“

Darla musela vědět, jak mizivá je jejich šance na záchranu, dokonce i kdyby se nacházeli nedaleko některé ze standardních trajektorií. Stejně jako ostatní roboti věděla, co tento fakt dokáže napáchat s emocionální rovnováhou lidské bytosti. Reakcí typického trosečníka, vystrašeného událostmi, které způsobily, že se ocitl v záchranném modulu, by bylo zoufalství, naprostá rezignace a ztráta chuti k životu.

Ted' už mu to dávalo smysl. Samozřejmě, Darla se bude snažit chránit jej před důsledky vlastní zvědavosti – dokud jí nedokáže, že on je jiný.

„Darlo, já nepatřím mezi lidi, na které tě připravovali,“ začal klidným hlasem. „Potřebuju něco dělat, musím mít něco, o čem bych mohl přemýšlet. Nedokážu tu jen tak nečinně sedět a čekat. Dokážu si poradit s jakoukoliv nepříznivou informací, kterou přede mnou možná tajíš. Jediné, co nesnesu, je pocit bezmocnosti.“

Zdalo se, že ji připravovali rovněž na tento druh trosečníků. Jenom bylo zapotřebí přesvědčit ji, že mezi ně patří i on. „Rozumím, Dereku. Samozřejmě vám ráda sdělím vše, co vím.“

„Dobrá. Z jaké lodi pocházíme?“ zeptal se. „Nikde v kabině není znak žádné společnosti ani jméno lodi.“

„Toto je záchranný modul Masseyovy korporace, typ G-85 –“

„To už jsem slyšel. Z jaké jsme lodi?“

Darla byla chvíli zticha. „Masseyovy záchranné moduly jsou hlavním bezpečnostním systémem užívaným na šesti z osmi největších obchodních vesmírných lodí –“

„Takže ty to nevíš?“

„Nebyly inicializovány žádné záznamy o kupním právu či vlastnictví. Nechtěl byste si zahrát šachy?“

„Ne.“ Derec chvíli přemýšlel. „Takže jediné, co víš, je to, kdo tě vyrobil. Což znamená, že zřejmě pocházíme ze soukromé lodi – zařízení ve všech obchodních lodích jsou řádně označená.“

„V této oblasti nemám žádné informace.“

Derec mlaskl jazykem. „Já si myslím, že něco víš. Někde ve tvém systému musí být vestavěná paměť, aktivovaná v okamžiku, kdy došlo k odpálení modulu. Tam by měl být uložen nejenom údaj, ze které lodi pocházíme a kam jsme měli namířeno, ale také by tam mělo být zaznamenáno vše, co se stalo od té doby. Je načase zjistit, jak šikovná opravdu jsi, Darlo. Musíme tu paměť najít a dostat se do ní.“

„O ničem takovém nemám údaje.“

„Věř mi, Darlo, je to tam. Bez paměti by nebylo po katastrofách lodí možné analyzovat příčiny selhání. Máš přístup k energetickému bloku modulu?“

„Ano.“

„Hledej nepřerušovanou čáru. To bude ono.“

„Okamžik. Ano, jsou tu dvě.“

„Jak jsou označené?“

„Můj vyhledávací systém je načítá jako 1402 a 1632. Další informace nemám.“

Derec se znovu natáhl k přívodu vody. „To je v pořádku. Jedna z nich bude naše paměť. Druhá je pravděpodobně signalizačním zařízením pro lokátor. Děláme pokroky. Teď najdi přístupové dráhy, které odpovídají těmto číselným hodnotám. Podle nich bychom měli poznat, co je co.“

„Bohužel. Nedokážu to.“

„Musíš. Paměť zaznamenává údaje z tvého navigačního modulu, ze senzorů mapujících prostředí, možná dokonce nahrává i tento náš neplodný rozhovor. Měla by tam být spousta přístupových cest.“

„Je mi líto, Dereku. Nedokážu vykonat to, oč mě žádáte.“

„Proč?“

„Při provádění diagnózy v této části systému nejsem schopna najít žádné odpovídající dráhy.“

„Mohla bys mne zobrazit svoje pomocné schéma? Možná na něco přijdu sám.“

Zaledněnou krajinu vystřídal detailní zobrazení paměťových obvodů záchranného modulu. Derec si je prohlédl a na první pohled zjistil, v čem je problém. Šikovný způsob blokování informací – Maxwelllova spojka – hlídala výstup dat z paměti. Oba systémy byly účinně izolované. Podobné spojky se nacházely mezi Darlou a inerčním navigátorem, signalizací pro lokátor a systémem mapujícím okolní prostředí.

To je nanejdůležitější podivné, pomyslel si Derec. Nepřekvapila ho přítomnost nezávislého systému regulujícího běžné funkce. Přemýšlel spíše o tom, proč Darle znemožnili přístup k jakýmkoliv informacím.

Kontakt s vystrašenými trosečníky vyžaduje takt a diskrétnost. Roboti však tíhli až k téměř bolestné pravdomluvnosti. Možná se výrobcům zdálo obtížné naprogramovat robota tak, aby navenek působil bezstarostným dojmem, pod nímž skrývá chmurná tajemství. Jakákoliv lež by napáchala nepředvídatelné škody na potenciálech uvnitř pozitronického mozku.

A byl tu ještě třetí zákon robotiky, který zněl: „Robot musí chránit sám sebe před zničením, kromě případů, kdy tato ochrana je v rozporu s prvním nebo druhým zákonem.“

Jak by si robot dokázal poradit se svou zodpovědností chránit sám sebe při zvyšující se pravděpodobnosti poškození? Výrobci zřejmě přišli k závěru, že bude lépe, když Darla nebude určité věci vědět. Proto v jejím systému vytvořili umělé bariéry, znemožňující jí k těmto informacím přístup. Drželi ji v nevědomosti, které si nebyla vědoma.

Byla to znepokojující paralela s Derekovou vlastní situací. *Stalo se tohle i mně?* Uvažoval v duchu. Od samého začátku doufal, že jeho ztráta paměti je důsledkem nějaké katastrofy, kvůli které se ocitl v záchranném modulu. Možná k ní přispěl

také šok z prudkého přistání na tomto nehostinném místě.

Zákonitě si musel položit otázku, zda by taková selektivní ztráta paměti mohla být zapříčiněna nehodou. Schéma dokázal přečíst snadno, ale nepamatoval si, kde nebo kdy tyto schopnosti nabyl. Zřejmě absolvoval nějaké technické školení, což byla skutečnost, která se mu – jestliže přežije – může osvědčit jako užitečné vodítko ke zjištění jeho identity. Proč si ale pamatuje lekce a ne učitele? Že by jeho mozek byl tak vážně poškozený?

Ne! Přečtení schématu přece bylo složitým úkolem, který vyžadoval nepoškozenou mysl a paměť. Pokud může posuzovat sám sebe, jeho rozum je jasný a dokáže uvažovat racionálně. Kdyby byl v šoku nebo utrpěl otřes mozku, nedošlo by k poškození všech jeho funkcí?

Možná příčinou nebylo to, co se mu přihodilo. Možná, stejně jako u Darly, to bylo něco, co mu udělali.

Derec se zamračil. Už tak bylo více než znepokojivé dívat se na prázdnou stěnu své minulosti. Mnohem víc burčující však bylo pomyšlení, že za tou zdí se skrývá i důvod, proč byla postavena.

Darla už byla netrpělivá. „Zjistil jste něco?“ zeptala se s nádechem podrážděnosti v hlase.

Derec zamrkal a podíval se na řídicí desku. „Paměť je blokována Maxwellovou spojkou, která z ní nepropustí nic, co nemá. Proto nemůžeme najít žádné záznamy. A proto ji nemůžeme tvým prostřednictvím přečíst. Někde však musí být datový vstup, pravděpodobně na vnějším povrchu modulu –“

V tom okamžiku se celý modul najednou zhoupl a jako by se mírně vznesl nad zem. Derec měl pocit, že už není v kontaktu se zmrzlým povrchem asteroidu. „Co se děje?“ zeptal se.

„Zůstaňte prosím v klidu,“ odpověděla Darla.

„Co je? Našli nás?“

„Ano. Myslím že ano. Nedokážu však určit, o koho se jedná.“

Derec na okamžik nevěřícně otevřel ústa. „Zapni znovu vnější video! Rychle!“

„Začíná mne dělat starosti úroveň vaší aktivity, Dereku. Zavřete prosím oči a několikrát se zhluboka nadechněte.“

„Nic takového neudělám,“ odsekl rozhněvaně, „Chci vědět, co se děje.“

Následoval okamžik váhání. Pak Darla rezignovaně řekla:

„Dobrá tedy.“

To, co Derec spatřil, jej přinutilo zatajit dech. Kamery ES už nebyly namířené k obzoru, ale dolů k zemi. Kolem modulu bylo shromážděno půl tuctu různých strojů. Největší byl vyšší než člověk, nejmenší měl stěží velikost přilby skafandru. Ty malé spočívaly na tenkých tryskách bílého plynu, větší měly kola nebo kloubové pásy.

Viděl také část jakési podpůrné konstrukce či plošiny, která zřejmě byla umístěna pod středem modulu. Všechno dohromady – stroje, plošina i modul – se společně pohybovalo směrem k neznámému cíli jako nějaká karavana putující ledovou pustinou.

„Co se děje?“ vyptával se Darly. „Dokážeš je identifikovat? Navázali s námi nějaký kontakt?“

„Zdá se, že zařízení pod námi je vlečná skluznice. O ostatních mechanismech nemám žádné informace.“

Derec se natáhl po své přilbě a otevřel zarážku, která ji držela na místě. „Jdu ven. Nedovolím, aby nás takto někdo někam vláčel bez slůvka vysvětlení.“

„Opuštění modulu může být příliš nebezpečné,“ upozornila jej Darla. „Kromě toho, jestliže otevřete průlez, unikne zásoba kyslíku na minimálně čtyři hodiny.“

„Což není zas tak vysoká cena za to, že zjistím, co se děje.“

„To nemohu dovolit, Dereku.“

„To nepřísluší tvému rozhodnutí,“ řekl a volnou ruku natáhl k přezkám postroje.

„Je mi líto, Dereku. Takové rozhodnutí mně přísluší,“ řekla Darla.

Příliš pozdě si Derec vzpomněl, že moduly Masseyovy korporace jsou vybaveny tak, aby dokázaly vystrašeného trosečníka uklidnit nejenom verbálně, ale také chemicky. Z obou stran hlavové operky ho naplno zasáhly do obličeje obláčky bílé mlhy a Derec překvapeně vdechl kapénky nepříjemně sladkého plynu.

Stěží měl čas ohromeně si uvědomit, jak rychle droga působí. Obě jeho paže zmrtvěly, pravá, která už byla jen kousek od přezky postroje, i levá, která upustila helmu. Zrak se mu rychle zatemňoval. Jakoby z velké dálky nejasně slyšel úder helmy, která dopadla na podlahu. Mezi prvním nárazem a druhým však odplul pryč do tiché temnoty bezvědomí a neviděl a neslyšel už vůbec nic.

Pod ledem

Už podruhé ve stejný den se Derec probudil v neznámém prostředí.

Tentokrát ležel na zádech a hleděl do stropu. V ústech cítil podivnou nakyslou chuť a prázdný žaludek mu kručel hlady. Chvilí jen ležel a vzpomínal a pak najednou prudce vstal a jeho svaly se napjaly. Rozhlédl se kolem sebe.

Stejně jako předtím byl sám. Tentokrát ale zjistil, že se nachází ve známějším prostředí – v ubytovací kabině pro čtyři osoby, tři metry široké a pět metrů dlouhé. Seděl na jedné ze čtyř sklopných paland, které byly připevněny na stěnách. Vpravo od palandy byla řada skřínek různých velikostí. Po levici měl dveře.

Ta proklatá Darla, pomyslel si vztekle.

Třebaže vše, co viděl kolem sebe, mu připadalo povědomé, považoval to za bezvýznamné – všechny modulární obytné systémy se jeden druhému podobaly jako vejce vejci. Mnohem důležitější otázkou bylo, zda se kabina nachází v pracovním táboře na povrchu asteroidu, ve vesmírné lodi putující neznámo kam nebo někde úplně jinde, na místě, které si vůbec neumí představit. Ani nemohl říct, zda byl zachráněn nebo unesen.

Když pohlédl dolů na svoje tělo, zjistil, že už není ve skafandru. Trup, ruce i nohy měl navlečené v přílehavém bílém trikotu, typickém oblečení, které vesmírní dělníci nosí pod pracovním oděvem. Trikot byl čistý a poměrně nový. To, že byl nošený, však bylo patrné podle mírného narušení struktury látky na pažích, kolenou a v pase. Možná jej měl oblečený pod svým vlastním skafandrem nebo –

„Skafandr,“ vydechl s náhlým pocitem zděšení.

Vyskočil na nohy a divoce se rozhlédl kolem. Byla tam pouze jediná skříňka dost velká na to, aby se do ní vešel skafandr. Nebyla zamčená, ale zela prázdnotou. Mechanicky si prohlédl ostatní. Všechny byly prázdné.

Ne, tyhle skříňky nejsou jenom prázdné, pomyslel si. Vypadají, jako by nebyly nikdy použité.

Pocítil nával paniky. Jestliže nenajde svůj skafandr, nikdy

nezjistí údaje z identifikačního štítku. A také musí najít Darlu, jinak přijde o nenahraditelné údaje uložené v její paměti.

Derec přešel místností ke dveřím a ochromený strachem, že budou zavřené, se dotkl klíčového senzoru. Dveře se se slabým sykotem rozjely od sebe. Za nimi byla krátká chodba se třemi dalšími dveřmi. Byla prázdná a všechny dveře byly zavřené.

Po Derekově pravici chodba končila prázdnou stěnou. Na druhém konci byla přechodová komora, takže čtyři místnosti zřejmě tvořily samostatnou obytnou buňku. Malým okénkem ve vnitřních tlakových dveřích zahlédl další chodbu za nimi.

„Haló?“ zavolal. Neozvala se žádná odpověď.

Dveře naproti byly označené nápisem SPOLEČENSKÁ MÍSTNOST. Uvnitř našel stůl pro osm lidí, kompletní kuchyňku, poněkud komplikovaný počítačový terminál a komunikační středisko.

Přešel prsty po desce stolu. Když si je pak prohlédl, byly čisté, bez sebemenší stopy po prachu. Podle rozsvícených kontrol v kuchyňce zjistil, že se jedná o detašovanou jednotku, což znamenalo, že dodávaná jídla jsou ozářená a hlubokomražená. Už dlouho tu nikdo nejedl.

Že by to tu všechno bylo nachystáno jen pro něj? Proto to doposud nebylo používáno? Nebo je pouze neočekávaným hostem v prázdném domě?

Nastavil přepínač na terminálu do polohy „POŽADAVEK“ a časovač začal odtikávat dvě hodiny potřebné k přípravě jídla. Když se pak pokoušel aktivovat komunikační středisko, vyžadovalo po něm heslo.

„Derec,“ nabídl.

NESPRÁVNÉ HESLO, objevilo se na obrazovce.

Měl tu nejnepatrnější šanci, že se mu pouhým odhadem podaří přijít na skutečné klíčové slovo. Jeho jedinou nadějí byla možnost, že nějaký ne příliš pečlivý technik zajistil bezpečnost databáze jedním z obvykle používaných klasických hesel. „Test,“ navrhl.

NESPRÁVNÉ HESLO.

„Heslo,“ řekl Derec.

NESPRÁVNÉ HESLO. PŘÍSTUP ZNEMOŽNĚN.

Od toho okamžiku jej komunikační středisko ignorovalo. Vstupní jednotka byla uzavřena a žádné ze slov, která zadal, nevyvolalo sebemenší odezvu. Středisko nejenže odmítalo jeho

příkazy, ale zřejmě ho také zařadilo na černou listinu. Jak se zdálo, příslušný technik byl pečlivý až přespříliš.

Derec se vrátil do chodby a zběžně si prohlédl další dvě místnosti. Jedna z nich byla ubytovací kabina, dokonale zrcadlový odraz té, z níž vyšel. Ta druhá, označená MECHANIKA, obsahovala několik řad skříněk a cosi, co vypadalo jako údržbářské moduly pro práci v exteriéru. Obě místnosti byly stejně sterilní a opuštěné jako všechno ostatní, co Derec viděl od té doby, kdy se vydal na svou obhlídku.

Nyní mu už jen zbývalo prozkoumat tlakové dveře a prostory za nimi. Vnitřní dveře na sobě měly kruhový sonografický emblém, který znamenal hlasové ovládání. „Otevřít,“ řekl Derec a vnitřní dveře komory se rozjely od sebe za mlaskavého zvuku oddělujícího se přilnavého těsnění.

Derec vstoupil do miniaturního prostoru. Když vyhlédl okénkem vnějších dveří, neviděl jediný důvod, proč tam vlastně přechodová komora je. Chodba za nimi se pramálo lišila od té, z níž přišel. „Zavřít,“ řekl.

Vnitřní dveře se za ním zavřely a na jeho ušní bubínky dolehl přechodný nával tlaku, který mu napověděl, že se zapečetily. „Pozor. Za tímto bodem se nachází dusíková atmosféra o nízkém tlaku,“ informoval ho hlas uvnitř komory. „Vezměte si prosím dýchací přístroj.“

„Dusík?“

Teprve tehdy si Derec všiml malých dvířek v boční zdi. Uvnitř našel několik masek připomínajících rybí tváře, které byly vyrobeny z šedé plastické hmoty. Když si jednu vybral, zjistil, že maska pokrývá horní třetinu obličeje. Vypadala jako pár přilnavých slunečních brýlí, přesahujících přes nos. „Popruhy“ masky tvořily elastické trubice, které se spojovaly vzadu na krku. Součástí masky byla pružná dýchací hadice, vedoucí z kyslíkového zásobníku tak malého, že si jej mohl připnout na paži.

Když si však masku nasadil, nedařilo se mu stáhnout její spodní okraj tak, aby těsnila proti jeho hornímu rtu a tím bránila průniku atmosféry zvenčí. Pokud tam zůstane mezera, bude dýchat směs volného dusíku z atmosféry a kyslíku z masky.

Opožděně si uvědomil, že to je záměr. Díky tomuto uspořádání bylo nejenom možné regulovat poměr kyslíku a dusíku v masce, ale také zůstal nenarušen jeho čich. Chytře vymyšlené!

„Jsem připraven,“ řekl.

„Pozor: za tímto bodem se nachází oblast se sníženou gravitací,“ upozornila jej komora.

„Rozumím,“ řekl, když se začaly otevírat vnější dveře. Dusík? Nízká gravitace? divil se, když vystupoval ven. Kde to jsem? Co se děje?

Nezapadly ho žádné odpovědi. Venku byla zima – taková zima, že mu zanedlouho chladem zrudly tváře. Zdálo se, že chlad přichází jak z podlahy, tak ze stropu, třebaže obojí bylo pokryto vrstvou izolačního syntetického materiálu.

Jakmile vystoupil z přechodové komory, uslyšel kakofonii strojových zvuku – syčení, rachocení, dření, řinčení. Pokles tlaku, který pocítil proti ušním bubínkům, však způsoboval, že vše slyšel jakoby přes polštář. Kromě skutečnosti, že někde probíhá nějaká činnost, nezjistil z toho, co slyšel, nic podstatného. Nedokázal říct, jaké stroje ty zvuky vydávají, či co vlastně dělají.

Odhodlaný sledovat zvuky až k jejich zdroji, vydal se dolů chodbou – nebo se o to alespoň pokoušel. Dopadlo to tak, že přistál obličejem na chladné podlaze, nezraněný, ale vyděšený. Když se trochu vzpamatoval, pokusil se o to znovu, ale tentokrát se rukama přidržel zábradlí ve středu chodby.

O třicet metrů dál se chodba rozšiřovala v obrovský sál s nízkým stropem. Derec užasle zalapal po dechu nad jeho rozměry. Připomínal mu kolbiště, arénu či továrnu pod širým nebem. S tím, jak se vyrovnal tlak v jeho levém uchu, Derec musel zívnout a ztěžka polknout. Ano, jsou to definitivně zvuky strojů. Jakých strojů ale, provádějících jakou práci?

Obklopen chladem a v nízké gravitaci, Derec přišel k závěru, že se stále nachází na asteroidu, kde přistál jeho záchranný modul. Z tvaru a konstrukce místnosti usoudil, že je pravděpodobně v podzemí.

Ze všeho nejdůležitější však byla skutečnost, že tam nebyl sám. Mezi pilíři a ochozy se pohybovali roboti – přinejmenším tucet odlišných druhů. V jiném slova smyslu však sám byl, protože nebyli přítomni žádní lidé. Na můstcích a ochozech dokonce ani nebyla zábradlí, aby po nich mohl chodit člověk. Celá místnost příslušela výhradně robotům. Nedokázal však určit, jakou činnost tak neúnavně provádějí.

Nejbližší z robotů, podsaditého krabicovitého tvaru s jedinou vysunutou teleskopickou končetinou, stál jen pár metrů od Dere-

ka. Zatímco ho Derec pozoroval, vyndal z přihrádky součástku velikosti lidské pěsti, vložil ji do nákladního koše a zasunul svou manipulační končetinu. Poté co zřejmě splnil svůj úkol, robot se začal vzdalovat, vznášeje se na polštáři vzduchu pod svým kuželovitě tvarovaným spodkem.

„Stůj!“ zavolal na něj Derec.

Robot však pokračoval dál, jako by jeho příkaz neslyšel. Derec se impulzivně pustil zábradlí a jal se ho pronásledovat. V minimálním gravitačním poli asteroidu se však spíš jen snažil běžet, zatímco obě jeho nohy jako by spaly. Neustále ztrácel rovnováhu, klouzal a padal, protože se nemohl spolehnout na chodidla, která mu v důsledku nízké přitažlivosti nebyla schopná poskytnout takovou oporu, jakou podvědomě očekával. Když přišel k prvnímu pravouhému ohybu, nemotorně se rozplácl na zemi a narazil do hromady malých chromovaných válců.

Dokonce ani hluk, způsobený jeho nehodou, robotovo tempo nezpomalil. Pokračoval dál, směrem k čemusi, co vypadalo jako výtahová šachta – kruhový černý otvor v podlaze a zcela stejný ve stropě, oba spojené čtyřmi chromovanými vodícími tyčemi.

„Jak tě jenom mám chytit?“ naříkal Derec, když se snažil znovu vstát. „Já se vznášet neumím.“

Musí existovat nějaký lepší způsob, říkal si v duchu, a když se pozorněji zadíval na dva roboty, kteří po ochozu scházeli dolů k němu, pochopil jaký. Na rozdíl od robota-sběrače stál každý z obou robotu lidské velikosti na standardním kuličkovém šasi – vypadalo to jako tři hrací kuličky pod plochým víkem. Tato konstrukce s kuličkovým pohonem byla obvykle používána v čistém prostředí a umožňovala naprostou volnost pohybu. Zde, při sníženém tření v důsledku nízké gravitace, se však dalo předpokládat, že hnací kuličky budou mít tendenci spíš se protáčet. Oba velcí roboti však měli ještě druhé kuličkové šasi. Bylo zabudované na vrcholu teleskopického výčnělku, opíralo se o strop a vytvářelo protitlak nezbytný k použití tohoto způsobu pohonu. Jednalo se o stejný princip jako u pouťových autíček na kolotoči – jestliže roboti měli být funkční, museli být v neustálém kontaktu s oběma povrchy.

Derec si uvědomil, že by mohl použít stejný trik. Strop byl dostatečně nízko, aby se jej mohl přidržovat konečky prstů, a přitom oběma chodidly stát na zemi. Pomocí „chůze po rukou“, jak si tuto podivnou metodu v duchu pojmenoval, by robota-

sběrače mohl dohonit.

Nyní však vyčkával, aby viděl, jak na jeho přítomnost budou reagovat blížící se roboti. Zastavili se v krátké vzdálenosti před ním a začali dělat pořádek tam, kde předtím upadl. Tiše sbírali popadané válce svými tříprstými manipulátory a stavěli je zpět na sebe. Čekal a v duchu se divil, zda si ho vůbec všimnou. Nevšimli si ho.

„Jsem v nebezpečí,“ zavolal na ně. „Potřebuji vaši pomoc.“

Oba roboti nevzrušeně pokračovali v úklidu, zjevně lhostejní k jeho přítomnosti. Přišel k nim blíž a pozoroval je při práci. Měli obvyklé audiosenzory, avšak ani stopy po vokalizéru. Zkrátka, byli němí. Nemohli mu odpovědět.

V komplexu však určitě jsou i vyspělejší roboti, schopní určit, čím či kým je, a reagovat na jeho příkazy. Sběrači a uklízeči, na které narazil doposud, nemohou pracovat bez dohledu.

Kromě toho, obytná buňka, ve které se probudil, přece nemůže být jediným zařízením pro lidi v celém komplexu. Někde musí být hlavní tým, inženýři, programátoři, dozorcí. Nic takového jako zcela nezávislá společnost robotů neexistuje.

Derec si pomyslel, že z obytné buňky se určitě lze nějakým způsobem dovolat do řídicího střediska. Otočil se s úmyslem vrátit se zpět. Jakmile to udělal, spatřil něco, co mu málem vyrazilo dech. Na začátku chodby vedoucí k obytné buňce stál vysoký humanoidní robot a pozoroval ho.

Dlouho mlčky hleděli jeden na druhého. Robotova lesknoucí se pokožka byla světle modré barvy, což na dálku vypovídalo o jeho nelidském původu. Jeho optické senzory byly tvořeny stříbrnými štěrbínami v hlavě helmicitvého tvaru. Postrádaly typický směrový zaměřovač, který rudě signalizoval, když se robot díval určitým směrem. Přesto však Derec nepochyboval o tom, že je středem robotova pohrouženého a nepřírozeně soustředěného zájmu.

Robot se pohnul první. Pomocí chůze po ruce se otočil a zmizel v chodbě. Derec jej následoval tak rychle, jak jen byl schopen. Než však přišel k ústí chodby, robot již byl uvnitř přechodové komory. Derekovi trvalo necelých patnáct vteřin, než přeběhl k vnějším tlakovým dveřím a přešel do obytné buňky. Přesto však, když vkročil do vnitřní chodby, robot již vycházel ze společenské místnosti. Jeho úkol byl zjevně splněn.

„Jsem v nebezpečí,“ zavolal na něj Derec. „Potřebuji tvou

pomoc.“

„Chyba v úsudku: nyní se v nebezpečí nenacházíte,“ odpověděl humanoidní robot. „Budete-li v nebezpečí, dostane se vám náležitá pomoci.“

Robot udělal krok směrem k přechodové komoře, ale Derec mu zastoupil cestu.

„Nenechám tě odejít, dokud mne neřekneš, kde jsem a co tady dělám,“ řekl příkře.

Robotova odpověď nebyla verbální, ale přesto byla dokonale srozumitelná. Přistoupil blíž, pevně, ale jemně Dereka uchopil za ramena a odstrčil jej stranou. Pak kolem něj plynulými kroky přešel ke komoře.

„Otevřít,“ nařídil.

S pocitem naprosté bezmoci Derec nechal robota jít. Pak se otočil, aby se podíval, zda dokáže zjistit, co asi robot mohl dělat ve společenské místnosti. Od té doby, co z ní Derec vyšel, změnil se pouze dvě věci. Kuchyňka byla stále nastavená na příkaz Požadavek, ale na displeji zářil krátký seznam chodů, které již byly k dispozici. Tuto změnu způsobil Derec svým příkazem sám.

Tu druhou měl na svědomí robot. Obrazovka v komunikačním středisku již nebyla temná. Jasným červeným písmem na ní stálo: ZPRÁVA ODESLÁNA.

Tehdy si Derec s jistotou uvědomil, že je na asteroidu sám. Skutečnost, že hluboko pod povrchem se na něm nachází obytná buňka, naznačovala, že kdysi tu alespoň přechodně pobývali lidé. Nyní však byl tento malý svět v rukou robotů a on neoprávněně vstoupil na jejich území. Jakou zprávu o něm poslali a komu, o tom neměl ponětí.

Poslání robotů

Jeho žaludek se už neodbytně hlásil o svá práva. Derec se najedl a pak se šel osprchovat. Chvilé strávená ve sprše mu umožnila nerušeně přemýšlet o situaci, v níž se ocitl. K přemýšlení toho měl hodně. Jeho přítomnost na tomto místě, jeho tožnost, příčina momentální ztráty paměti, to vše jej trápilo stejně jako dřív. A po své malé průzkumné výpravě měl k úvaze další tajemství. Proč se ti roboti chovali tak nepochopitelně?

V duchu se divil, za jakých okolností by robot mohl odmítnout odpovědět na jeho dotaz, což vlastně znamenalo nesplnění příkazu. V rámci zákonu robotiky dokázal přijít pouze na dvě možnosti, obě názorně ilustrované během doby strávené s Darlou: buď odpovědi neznali, nebo byli předem poučeni, aby na dotazy tohoto typu neodpovídali.

Robot plní příkazy v tom pořadí, v jakém mu byly zadány. Robot, kterému jeho majitel přikáže, aby pilotoval letadlo, nenechá své práce jen proto, aby šel najít zatoulané kotě sousedovic dítěte – pokud mu to ovšem nenařídí jeho majitel. Ani pečlivě formulovaný příkaz nepovede k ničemu, jen k jeho negaci vyplývající z prvního zákona. Jestliže robotům někdo nařídil, aby nemluvili o tom, co dělají, neexistovalo nic, čím by je mohl donutit tento příkaz neuposlechnout.

Než se oblékl, pečlivě prohlédl svoje tělo, aby zjistil, zda na něm nenajde nějaké stopy, naznačující, kým by mohl být. Nenašel však žádné jizvy tak velké, aby si pamatoval, kdy a za jakých okolností k nim přišel. Neměl na sobě žádné tetování nebo ornamenty, žádné prsteny ani šperky.

Zdalo se, že jeho jedinou záchytnou stopou je to, co nosí uvnitř, jeho vzpomínky a myšlenky. Kdysi, kdesi získal značné vědomosti z mikroelektroniky. Má víc než jen povrchní znalosti o robotice a počítačích. Je to snad samozřejmost, nezbytnost nutná k životu pro kteréhokoliv člověka jeho generace? Byl přesvědčen, že spíš ne. A pokud to samozřejmostí není, může právě toto být vodítkem, kterého by se měl držet, aby odhalil, kým vlastně je.

Komunikační středisko bylo nadále zcela nekompromisní. Ignorovalo všechny jeho pokusy a na obrazovce stále zářila slova ZPRÁVA ODESLÁNA. Byly tu však prostory za přechodovou komorou. Derec si nasadil dýchací masku, do podpaždí si připevnil zásobník s kyslíkem a vyšel z obytné buňky, aby prozkoumal zbytek komplexu.

V mysli se mu pomalu začínala rýsovat mapa obrovské místnosti. Vyhledával záchytné body pro svůj myšlenkový kompas, přičemž obytná buňka značila jih. Zdálo se, že místnost má přibližně obdélníkový tvar a že je dvojnásobně nebo i víckrát delší od severu k jihu než od východu k západu. S rukama na stropě se vydal na sever, stejnou chodbou, kterou použili roboti-uklízeči. Počítal přitom své kroky.

O pět set kroku dál už ho však bolely paže a měl pocit, že severní stěna se ani o kousek nepřiblížila. Zastavil se, aby si na chvíli odpočinul, a prohlížel si přitom robotí obyvatele místnosti. Napočítal sedmnáct humanoidních robotů, z nichž žádný se nezdržoval v jeho blízkosti. Mezi nehumanoidními roboty rozpoznal pět typů: byli tam sběrači, uklízeči, velký nákladní přepravník, kterého si Derec v duchu nazval nosičem, pár mikromontérů s množstvím končetin a mohutný těžkooděnc s obrovskými drapáky, o nichž Derec netušil, k jakému účelu by mohly sloužit.

Většina robotů, které cestou potkával, se cílevědomě pohybovala po ochozech a vymezených trasách, kde plnila svoje úkoly. Avšak směrem k severnímu konci místnosti Derec zpozoroval malý zástup nehybně stojících, deaktivovaných robotů, připravených kdykoliv začít plnit případné rozkazy. Kromě humanoidních robotů tuto záložní armádu tvořily všechny typy, které doposud viděl.

Konečně Derec začínal chápat, kde se nachází. Zdálo se, že místnost slouží především jako skladiště rezervních součástí. Na jednom místě si všiml několika čerpadel, na dalším pak řady laserových svářeček, na třetím zařízení pro výměnu vadných čipů. Všechny operace, prováděné v této místnosti, byly očividně opravárenského a údržbářského rázu.

Ať tady dělají cokoli, jsou plně vytížení – možná dokonce pracují v nepřetržitém provozu, pomyslel si v duchu. Nulové prostoje bylo možné zabezpečit pouze komplexními a intenzivními opravárenskými a údržbářskými operacemi. Tuto vysokou cenu by stálo za to platit pouze tehdy, když čas by byl dražší

než peníze.

Ve výtazích, situovaných v pravidelných odstupech po obvodu celé místnosti, probíhal čilý ruch. Dalším nezbytným krokem bylo zjistit, kam odsud všichni roboti jezdí. Derec se vzdal svého plánu projít celou délkou místnosti a zamířil k nejbližšímu výtahu.

Stejně jako dýchací přístroj i výtahy byly nepochybně výsledkem unikátního technologického přístupu. Derec si nemohl pomoci, ale připadaly mu jako nedokončené a nefunkční. Byly dalším důkazem skutečnosti, že místnost je vyhrazená výlučně pro roboty. Žádný člověk by takovým výtahem dobrovolně nejel.

Šachta výtahu měla tři metry v průměru a její stěny byly pokryté stejným syntetickým materiálem jako strop místnosti. Když nahlédl přes okraj plošiny, spatřil hlubokou propast, v pravidelných intervalech osvětlenou orientačními modrými světly, o nichž předpokládal, že značí další patra. Zdálo se, že šachta je mnohem delší do hloubky než do výšky. Nad velkou místností – kterou si v duchu nazval skladištěm – bylo pouze sedm úrovní, zatímco dole jich napočítal přinejmenším dvacet, než mu dopravní ruch v šachtě skryl to, co se možná nacházelo ještě hlouběji.

Klesající výtahová plošina na nejbližší vodicí tyči přiměla Dereka uhnout z cesty. Čtvercová mříž o straně zhruba jednoho metru dosáhla úrovně podlahy a zastavila, jako by čekala právě na něho.

Zatímco tato plošina vyčkávala, na ostatních třech tyčích probíhal čilý dopravní ruch. Derec, který pozoroval nastupující a vystupující roboty, si všiml, že když se výtah pohybuje, roboti jsou k němu upoutáni magnetickým polem. Uvažoval, jak bez této pomůcky dokáže neztratit rovnováhu a udržet se na nohou. Nebylo tam žádné zábradlí, kterého by se mohl přidržovat, a co se týkalo vodicí tyče, měl nepříjemný pocit, že ta by mohla být nabita elektřinou.

Stranou od úvah tohoto typu se však nemohl ubránit tomu, aby neobdivoval konstrukční i funkční estetičnost výtahu. Bylo to dokonalé a velmi cílené vyřešení problému pohybu při maximální vytiženosti dopravy v minimálním čase a prostoru, řešení plně odpovídající požadavkům komplexu.

Ať se však jednalo o systém jakkoliv geniální, Derec nebyl zrovna nadšený představou projížďky tmou na otevřené plošině v zdánlivě bezedné šachtě. Musel se však rozhodnout: buď jet,

nebo se vrátit zpět do obytné buňky. Ztěžka polkl a opatrně vstoupil na čekající plošinu.

„Nahoru,“ řekl.

„Úroveň, prosím?“

„Ehm – druhá.“

Ozval se vysoký svištivý zvuk a plošina začala rychle stoupat vzhůru. Stál na ní s rukama založenýma na hrudi a nohama široce rozkročenýma. Pohled upíral vzhůru na nejbližší z modrých světel a snažil se nedívat, jak rychle kolem ubíhají stěny šachty.

Plošina s ním projela několika dalšími patry, až nakonec zvolna zpomalila, aby mohl vystoupit. Letmý pohled do ostatních pater během jízdy jej připravil na to, co jej očekávalo na Druhé úrovni. Jakmile sestoupil z plošiny, ocitl se na křižovatce dvou tunelů s nízkými stropy – každý měl šířku zhruba šest metrů. Stěny, podlahu i strop pokrýval všudypřítomný šedobílý materiál. Vzduch byl ještě chladnější než dole, tak chladný, že jej přinutil shrbit ramena a zastrčit si ruce do podpaždí.

Třebaže bezprostřední okolí výtahu bylo zalito modrým světlem zářivek, zdálo se, že tunely samotné jsou osvětlené pouze mdlými žlutými orientačními lampami rozmístěnými v pravidelných vzdálenostech na stropě. Každá z nich zářila právě tolik, aby byla patrná její poloha, a vytvářela malé jezírko mdlého žlutého světla na podlaze tunelu.

Vzdálené konce protínajících se tunelů nebyly vidět. Linie stropních světel se oběma směry ztrácely v nedohlednu. Podle Dereкова odhadu mohly být tunely kilometry, ne-li celé desítky kilometrů dlouhé.

Provrtali snad jako včelí plástev celý asteroid? přemýšlel. Šachty o tisících úrovních, stovky kilometrů hluboko v zemi – že by se jednalo o těžební zařízení?

Nechápal však, proč by se kdokoliv obtěžoval tím, aby na asteroidu těžil suroviny tímto způsobem. Řezáky na průzkumných lodích dokázaly i ty nejodolnější niklo-ocelové asteroidy rozřezat na drobné kousky a ty pak dopravit do obrovitých zpracovatelských zařízení. Žádná ruda, kterou Derec znal, nestála za budování tunelů a šachet v takovém rozsahu. Dokonce i s úsporou času a energie, představovanou využitím práce robotů, by muselo jít o něco stokrát cennějšího než ten nejvzácnější známý prvek – pokud ovšem součástí záhadné rovnice nebyla

právě hodnota tohoto tajemství.

S *kým tady mám co do činění?* divil se v duchu. S dalšími nezodpovězenými otázkami na mysli vstoupil zpět na plošinu výtahu.

„Třetí úroveň,“ řekl.

Další dvě patra byla stejně jako Druhá úroveň tichá, bez se-bemenšího náznaku jakékoliv aktivity. Derec nedokázat určit, zda byla dokončená a teprve čekají na své využití, tak jako skladovací prostory ve velké místnosti, nebo zda byla už dávno opuštěná.

Na Páté úrovni to však vypadalo jinak. Ještě předtím, než plošina dosáhla osvětlené zóny, zaútočil na jeho ušní bubínky hlomoz vydávaný těžkými stroji. Když vystoupil z výtahu, celým tělem vnímal dunivé vibrace o nízké frekvenci vycházející z podlahy i stropu tunelu.

Dostávám se stále blíže, pomyslel si. Kam teď? Zvuky ho obklopovaly, mátlý ho. Nevěděl, kterým tunelem či alespoň kterým směrem se vydat.

Zatímco tam stál a hodnotil situaci, přijela dvojitá výtahová plošina, z níž sjel robot-nosič. Derec impulzivně vyšplhal na jeho zpola zaplněnou nákladní plošinu. Počítal s tím, že robot jej bude ignorovat a nemýlil se. Nebyl tím zklamaný. Nosič jej ani neobjal svými kovovými končetinami, ani se jej nepokusil zbavit. Bezhlučně se vydal jižním tunelem.

Během prvních dvou minut jízdy skučení větru a hukot robotova pohonného mechanismu přehlušovaly vzdálený hluk pracovní činnosti. Po chvíli však už Derec byl schopen rozeznat jednotlivé zvuky: nepravidelné údery, připomínající spíš tlumené exploze, nepříjemný skřípot, při kterém mu naskakovala husí kůže, a vzdálený, nepřetržitý rachot, jako by někdo přesunoval velké bloky kamene a ledu.

Před ním se objevil konec tunelu, černá skvrna v dálce. Zanedlouho poté Derec ucítil slabý zápach čpavku. Uvědomil si, že na místo zapadl další kousek skládačky.

Od samého začátku přemýšlel o tom, proč je atmosféra mimo obytnou buňku plná dusíku. Roboti jej nepotřebovali. Stručně řečeno, roboti nepotřebovali žádnou atmosféru. A zajištění neprodyšnosti a stálého tlaku v komplexu bylo zajisté mnohem

komplikovanější, než kdyby byl prostě vzduchoprázdny.

Udržování standardní dvouplynové atmosféry v náležitém poměru by v tak rozměrném komplexu bylo však ještě složitější. Derec dospěl k závěru, že dusíková atmosféra je kompromisem mezi potřebou používat těžkopádné skafandry nezbytné pro pobyt ve vzduchoprázdnu a komplikacemi, spojenými s provozem obytné buňky, kde udržovali přirozenou atmosféru. Dusíková atmosféra umožňovala lidem normálně mluvit, slyšet a pohybovat se bez skafandru. Nehrozilo nebezpečí ohně, požáru, ani exploze.

Přehlédl však něco důležitého. Led, který představoval podstatnou část hmoty asteroidu, nebyl tvořen vodou, ale sloučeninami na bázi metanu a čpavku. Těžební činnost by je nevyhnutelně uvolnila ve formě plynu do pracovní oblasti, kde by mohly reagovat s vysokou energií důlních zařízení nebo mezi sebou.

Mělo mě to napadnout dřív, pomyslel si. Bez atmosféry, tvořené nějakým relativně inertním plynem, by bylo nemožné tyto nežádoucí složky ředit nebo se jich účinným způsobem zbavovat. Proto je tady atmosféra. Samozřejmě dusíková. Atmosféra sice přizpůsobená pobytu člověka, ale ne optimální.

Když se přiblížili ke konci tunelu, nosič zpomalil. Derec využil příležitosti a seskočil na zem. Před ním stálo několik robotů, shromážděných poblíž ústí tunelu a brány vedoucí někam, co podle něj mohlo být dalším pracovním sálem. Zahlédl hrubou kamennou stěnu, rampy vykladačů a občasný záblesk jasného světla.

Vstupní brána samotná vypadala jako obrovský, krabici připomínající stroj, který vyplňoval ústí tunelu od stěny ke stěně, od stropu k podlaze. Do sálu se vcházelo pouze úzkým průchodem mezi řadami válcovitých, na výšku postavených nádrží jasně zelené barvy. Jiná cesta tam nebyla.

Když Derec přišel k bráně blíž, uvědomil si, že ve skutečnosti směřuje mírně vzhůru. Jako nějaká mechanická larva brána povrtávala masu asteroidu a zanechávala ve svých stopách dokončený tunel. Všechno – surová hmota, povrch tunelu z výtužného syntetického materiálu, dokonce i lampy nad hlavou – to vše vznikalo během nepřetržité činnosti. Brána byla obrovitým razícím strojem.

Dereka však více zajímaly prostory za ní. Vstoupil do chodbičky a mezi válci, které mu sahaly až po ramena, postupoval

kupředu, vědom si toho, že jeden z humanoidních robotů jej následuje. V chodbičce mezi tunelem a prostory před ním byl silný průvan. Zápach čpavku byl přesto nadále tak intenzivní, že Derec musel odolávat nucení na zvracení.

Na samém konci se chodbička rozšiřovala do kontrolní místnosti, kde za přepážkou z průhledných panelů seděli dva roboti a pozorovali činnost v důlní komoře, která obklopovala ústí tunelu ze tří stran. Derec udělal dalších pár kroků a ocitl se ve velké místnosti. Pokoušel se odhadnout, k čemu slouží zařízení, které ji vyplňovalo.

Zhruba třicet metrů před ním se tyčila stěna ze surové asteroidní hmoty. Opracovával ji dvouramenný razicí stroj. Na jednom rameni nesl rotační brusky, na druhém mikrovlnné lasery. Pohybovaly se dopředu a dozadu jako tančící kobry a stěna z ledu a skály se před nimi drolila.

Zdálo se, že nejučinnější jsou lasery. Náhle osvobozená z ledového podloží, odloupla se ze stěny s rachotem uvolněná skála. Odolnější horniny byly zdolávány rotujícími zuby brusek. Plyny, které vyvěraly ze stěny, byly nasávány širokými otvory větracích tunelů, visících ze stropu nad pracovním místem.

Derec byl zcela zaujat činností kolem sebe, když vtom se jeho ramene dotkla kovová ruka.

„Přístup do pracovní zóny během operací je zakázán,“ ozval se hlas robota.

Jeho slova v Derekovi podnítila vlnu nevole. „Půjdu si, kam chci,“ odsekl přes rameno.

Robot svůj stisk o poznání zesílil. „Přístup do pracovní zóny během operací je zakázán,“ opakoval. „Neškolené osoby se vystavují riziku.“

Derec se vykroutil z jeho sevření, otočil se k robotovi zády a znovu se zahleděl ke stěně. Stejně jako brána, razicí stroj pomalu postupoval do nitra bez přestání ubývající skalní stěny. Svým pohybem uvolňoval zmrzlé kameny, které ani nestačily dopadnout na zem. V letu byly zachycovány sběrnými rameny, která je přenášela na pohyblivý pás. Ten je dopravoval do obřího násypného koše. Z koše byl materiál odvážen pryč dvěma dopravními pásy s vysokými bočnicemi, z nichž jeden směřoval na pravou stranu, druhý na levou. Během jízdy na dopravním pásu materiál projížděl měřicím zařízením rentgenového a neutronového záření a magnetometrem.

Dál mu to všechno přestalo dávat smysl. Jako by roboti po vší té námaze, kterou si dali s tím, aby vytěžili surovinu, úplně zapomněli třídit tu její složku, o kterou vlastně šlo.

Část horniny byla překládána na postranní dopravník, procházela drtičem a pak byla použita jako materiál ke stavbě patnáct centimetrů silných zdí tunelu. Zbytek byl k Derekovu údivu přepravován zpět k zadní stěně pracovní místnosti, tam byl spojován s metanem a čpavkem a znovu byl vestavován do stěny z ledu a kamene. Rozměry místnosti zůstávaly stále stejné.

Ale co tunel? napadlo ho. Horninu z tunelu určitě někam odvázejí –

Při podrobnějším pohledu však zjistil něco jiného. Prázdné prostory stále se prodlužujícího tunelu znamenaly jen to, že asteroidní materiál, který je obklopoval, byl nahrazován tímtež materiálem, jenže ve stlačenějším stavu, než v jakém byl vytěžen. Netěžili vůbec nic. Nic nebylo odváženo pryč ke zpracování nebo naložení na loď.

Nedávalo mu to smysl.

Na Derekově zásobníku kyslíku se rozezněla signalizace, upozorňující na vyčerpání jeho obsahu. Derec přendal dýchací trubicí do rezervního. Nechce-li riskovat otravu dusíkem, bude se co nevidět muset vrátit zpět do obytné buňky. Bylo tak nsnadné odtrhnout zrak od toho nepochopitelného výjevu s těžebním zařízením za pár milionu dolaru a tuctem robotů, kteří tu prováděli práci asi tak zbytečnou, jakou by byla snaha vykopat jámu na hladině jezera. A kolik dalších jeskyní jako tahle se v tomto komplexu nachází? Deset? Padesát? Pět set?

Ve snaze o pochopení Derec soustředil pozornost na roboty. Tři těžkooděnci dohlíželi na násypný koš a svými mohutnými končetinami občas postrčili hromadu horniny. Čtvrtý stál na malé plošině pod razicím strojem a dobře mířenými paprsky z laseru umístěného na jeho hrudi rozbíjel příliš velké kusy, které za hlasitého praskotu padaly dolu ze stěny. U měřiče rentgenového záření stáli dva humanoidi, kteří pozorně sledovali obrazovku.

Derekův anděl strážný bez hnutí stál na dosah ruky za ním. Otočil se k němu a pohlédl mu do očí. „Co tady těžíte?“ zeptal se. „Jaký má tohle všechno smysl?“

Robot však neodpověděl, jen na něj dál hleděl svými bezvýraznými očima.

„Uhni,“ řekl Derec znechuceně a robot ustoupil stranou, aby

mu umožnil projít.

S podrážděností, která přerostla v hněv, Derec zamířil dolů po úzkém ochozu a vstoupil do tunelu. Teprve pak si uvědomil, že udělal chybu: nebyli tam žádní roboti-nosiči, kteří by jej dopravili zpět k výtahu.

„Potřebuji svézt,“ řekl Derec strohým hlasem nejbližšímu humanoidnímu robotovi. „Mohl bys mne říct, kdy sem přijede další nosič s nákladem?“

„Jaká je vaše potřeba?“

„Potřebuji odvézt.“

„Nejedná se o úkol přidělený našim pracovním zdrojům.“

Derec věděl, že je marné dohadovat se s ním. Otočil se a s hlavou plnou nesouvislých a smysl postrádajících myšlenek se vydal na sever. Měl pocit, jako by odpověď na všechny jeho otázky byla již na dosah, třebaže nebyl schopen ji rozpoznat. Co to všechno znamená? Co tady nesedí?

Po celou cestu tunelem se v myšlenkách vracel zpět k robotům. Bylo něco zvláštního na tom, jak se všichni chovali, na způsobu, jakým společně pracovali. Veškerou rutinní práci a opakované úkony prováděli nehumanoidní roboti. Humanoidi s modrou kůží byli dozorcí, údržbáři, techniky, specializovanými opraváři. Stejně tak dobře by však mohli zastat i veškerou rutinní práci nebo řídit těžební práce. Místo toho tu bylo půl tuctu specializovaných druhů, nosiči a sběrači a horníci, kteří se vůbec nechovali jako roboti –

Derec se najednou prudce zastavil, otočil se a zahleděl se tunelem zpět k těžební místnosti. Samozřejmě. Samozřejmě. Ti nosiči, sběrači a horníci, to *nebyli* specializovaní roboti, pracující společně s modrými roboty. Bylo to *nářadí*, modrými roboty *používané*. Měli jen omezenou inteligenci – možná ve své podstatě dokonce ani ne pozitronickou. Inteligentními v pravém slova smyslu byli pouze humanoidní roboti, kteří jsou možná dokonalejší než kteříkoliv roboti, které Derec doposud poznal.

Proč tady ale jsou?

Derec si v duchu představil všechny úrovně, všechny tunely, které již byly vyhrabány, celou masu asteroidu, která stále ještě neporušená čekala. Že by narazil na průmyslové testovací pracoviště? To by vysvětlovalo hodně – utajený charakter, pečet' neznámého návrháře, nekonečnou a přitom nesmyslnou těžbu.

Soustřed' se na roboty, poručil si v duchu. Zabývají se úkoly,

které oni sami považují za důležité –

V záblesku paměti se mu vybavili dva humanoidní roboti, naklánějící se nad obrazovkou scanneru u dopravního pásu. Na jednu vše chápal. Bylo to ohromující uvědomění, a přesto jej nic nedokázalo vypudit z jeho mysli.

Roboti asteroid netěží. Oni jej prosívají. Něco hledají, něco tak vzácného a cenného, že to stojí za jakoukoliv cenu, jakékoliv úsilí.

Co by to mohlo být, to si Derec nedokázal představit. A momentálně si vůbec nebyl jistý tím, zda to chce vědět.